

Original

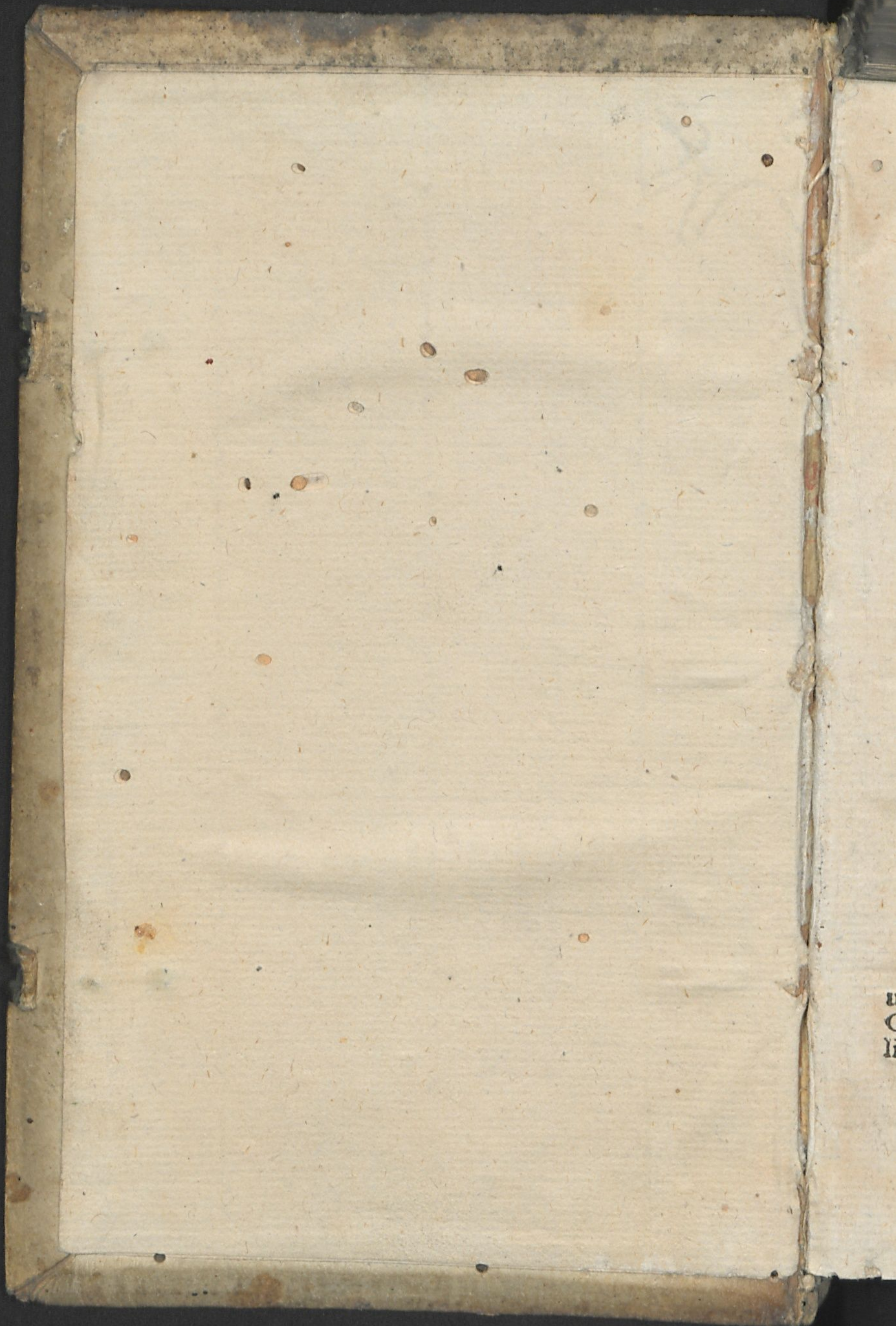
Dispositum

ad

no

T. 0.246.

001/2

ORATIO
DE DICTO AD
Colossenses.

SERMO CHRISTI HABITET
in uobis abunde in omni
sapiencia, docentes &
admonentes uos.

*Recitata à Georgio Maiore in promotione
Nobilis & clarissimi Viri, Domini
Georgij Veneti Theologiae
Doctoris.*

Anno M. D. L.

VVITEBERGÆ.

ORATIO
DEDICATIO AD

Collescentes

SERMO CHRISTIANUS

dicet in nobis spiritu in omni

in sapientia, doctores &

admonitiones nos.

Printed in Göttingen in the year
1711 by Johann Christian
Gieselmann, Typographus
in Göttingen.

Anno M. D. C. LXXI

VITTEBROGAE

ORATIO
DE DICTO AD CO
lossenses,

SERMO CHRISTI HA
bitet in uobis abunde in om
ni sapientia, docentes &
admonentes uos,

IBI OMNIPO
tens Deus, æterne
pater Domini no
stri Iesu Christi,
conditor cæli &
terræ & hominum & Ecclesiæ
tuæ, una cum filio tuo domino
nostro Iesu Cristo, crucifixo pro
nobis & resuscitato, & spiritu san
cto tuo, sapiens, uerax, bone, iu
ste, misericors, caste, liberrime,
gratias agimus, quod hæctenus
in his regionibus seruas Eccles

A ij siam

siam, teq; ardentibus uotis Ora-
mus, hæreditatem Filio tuo do-
mino nostro Iesu Christo, colli-
gas inter nos perpetuo, & prote-
gas hospicia nostra, nec sinas
apud nos extinguere doctrinæ stu-
dia.

Cum autem in his congressio-
bus recitanda sit commonefac-
tio utilis studijs, pietati & mori-
bus, institui nunc orationem de
dicto Pauli, quod extat in Episto-
la ad Colossenses, his uerbis. Ser-
mo Dei habitet inter uos abun-
de in omni sapientia, uosq; doce-
te & emendate.

Hanc sententiam propter
multas grauißimas causas sæpi-
us repetimus, Quia & diligen-
tiam in discentibus exuscitat, &
consolatur nos, qui propter hoc
studium & propagationem huius
ius

ius doctrinae non leues ærum-
nas sustinemus.

Nam bonæ mentes & discunt
maiore cura, & libentius tole-
rant labores & pericula, cum aus-
diunt mandato diuino præcipi
hanc lectionem, & sciunt eam
Deo placere, & utilem esse.

Sæpe igitur nobis hanc ip-
sam Pauli commonefactionem
proponamus, & pondera uerbo-
rum consideremus.

Omitto hanc collationem,
qua multi scriptores utuntur.

Cum propter sapientiam &
ad mores regendos legantur phi-
losophica scripta, cur non magis
legerentur conciones diuinæ, in
quibus norma uitæ, sine ullo erro-
re proponitur, & ostendun-
tur causæ, & de maximis in natu-

A iij rare

ra rebus, uera doctrina traditur,
de quibus Philosophiam, quan-
quam alioqui satis loquax est, ta-
men mutam esse res ipsa testa-
tur.

Fortassis mouet aliquos hæc
collatio. Sed alia maior causa lege-
re diuina scripta cogit.

Non hæc natura rerum, & ge-
neris humani casu ex Atomis
confluxit, Sed uere est mens æter-
na architectatrix omnium, quæ
uestigia sua, toti naturæ impres-
sit.

Vbiq; cernimus miranda ex-
empla sapientiæ & bonitatis di-
uinæ. Nec uero tantum in rerum
fabricatione se Deus ostendit,
Sed postea etiam uelut ex arca-
na sede prodiens humano gene-
ri se illustribus testimonijs pates-
fecit, & clara uoce nos allocutus
est.

est. Et tradidit non solum uitæ
præcepta, quorum noticias ante
ea sparserat in mentes homi-
num, sed addidit aliam arcanam
sententiam de reconciliatione,
quæ fuerat ignota omnibus An-
gelis & hominibus.

Hanc tantam bonitatem Dei
agnoscere necesse est, Necesse
est agere gratias cum pro cætes-
ris beneficijs, tum uero pro pate-
factione. Et sunt ingrati ac furen-
tes, qui uocem Dei immensa bo-
nitate alloquentis genus huma-
num audire & cognoscere no-
lunt, cum quidem & audienti fas-
lus proposita sit, & contemptus
sine ulla dubitatione æternis eru-
ciatibus luendus sit.

His ueris & necessarijs causis
omnium hominum animos ad
cognoscendam hanc doctrinam

A iij moueri

moueri oportebat. Ideo Paulus
inquit, Sermo Christi habitet in-
ter uos.

Hic primum discernamus
Christi sermonem ab alijs do-
ctrinis, quod cum faciemus, per-
spicuum est commendari nobis
hos libros & hanc lectionem.

Aliarum artium initia nobis
cum nascuntur, ut Arithmetices,
Geometriæ, Architectonicae,
imo & sapientiæ legis, postea il-
lustrantur usu.

Sed promissio de reconcilia-
tione, edita est uoce Dei, cum
prorsus ignota esset omnibus
creaturis, quam uocem deinde
per Prophetas & Apostolos uo-
luit Deus mandari literis, & exta-
re hæc scripta in Ecclesia. Hæc les-
genda & cognoscenda sunt, ali-
ter

ter enim sciri hæc uoluntas Dei
nequaquam potest.

Discrimen igitur inter Chris-
ti sermonem & aliam sapien-
tiam notum sit, Et propriam filij
Dei uocem studiose cognosca-
mus.

Sed cur usus est Paulus uerbo
habitandi? Primum totam Ec-
clesiam uult domicilium esse ho-
rum librorum, hic custodiri uult
hunc thesaurum promissionis a
Deo traditæ, quam cæteræ gen-
tes negligunt, & his libris reie-
ctis desinunt esse pars populi
Dei. Idem fit in singulis homini-
bus.

Donec tuum pectus est domi-
cilium huius doctrinæ, tantisper
es Ecclesiæ ciuis, & membrum
populi Dei. Nequaquam sunt cis

A 5

ues

ues Ecclesiae, qui nec legunt, nec audiunt hanc doctrinam.

Et non solum perpetua conseruatio in uerbo praecipitur, sed etiam dulcissima familiaritas significatur. Ita familiariter & saepe colloquaris cum Christo, cum patribus, prophetis, & Apostolis, ut colloqueris cum ijs in familia tua, quos praecipue amas & cum quibus omnes tuas curas communicare soles.

Ac reuera Deus in illo pectore habitat, quod hanc doctrinam cogitat, amplectitur & amat. Quod est autem maius bonum, quam haec Dei familiaritas: qui hoc domicilium ita custodit, ut simul impertiat suam sapientiam, iustitiam, & uitam aeternam.

Multi sunt autem gradus negligentes

gligentium hanc familiaritas
tem.

Notissimi sunt Epicurei, qui
hos libros tum derident, tum
oderunt.

Proximi sunt Hypocritæ, qui
etsi sua deliramenta & idola ante
referunt Deo & his libris, tamen
ut fucum faciant populo, ad suas
cupiditates multa dicta sophisti-
ce inflectunt.

Horum cum sint manifesti fur-
rores, non dicam nunc de eis
prolixius, tantum oro Filium
Dei, ut reprimat diabolos & illa
diaboli organa, ne in Ecclesia
multis noceant.

Alij sunt minus mali, sed ta-
men segnes, qui non oderunt
doctrinam, sed uelut saturi fasti-
diunt, postquam semel atq; ite-
rum legerunt, existimant se tota
tam

tam Dei sapientiam exhaustisse,
ac relectionem nec necessariam
nec utilem esse.

Horum fastidia ualde taxan-
da sunt.

Nam crebra lectio non tan-
tum hoc adfert, ut totum doctrinæ
corpus fiat notius, sed etiam
accendit motus animi, flectit ad
pænitentiam, incutit terrores,
exuscitat inuocationem, medetur
doloribus.

Hæc cum fiant, lectione &
cogitatione sermonis diuini, assiduitatem
in legendo necessariam esse
confitendum est.

Sed hic Enthusiastæ quidam
reclamant. Absit, inquiunt, ut le-
ctioni tribuamus hæc incendia,
quæ proprie a Spiritu sancto ori-
untur, qui non inclusus est syllab-
bis & figuris literarum, sed cum
ipſi

ipfi libet, rapit suos quosdam,
scriptos in fatalibus tabulis.

Scio multorum studia languere
fieri hac opinione, & ualde doleo
etiam doctos quosdam has per-
suasiones & amare & confirma-
re, quibus omnibus oppono lu-
culenta testimonia que labefacta
ri nullo modo possunt,

Nota uox est Pauli, Euan-
gelium est potentia Dei ad salu-
tem omni credenti, Item, Fides
ex auditu est, Item, Euangelium
est ministerium Spiritus.

Non hic quidem sentit in-
clusum esse Spiritum sanctum in
literarum figuras, sed celebrat
immensam bonitatem Dei, qui
hunc ipsum ordinem & agendi
modum instituit.

Alloquitur summa clemen-
tia genus humanum, uult audiri
suam

suam uocem, ibi uult conspici suam uoluntatem, hac uoce, cum & cogitamus eam, & luctamur inter trepidationes, ut pauida mens adsentiatur, & nos erigipetimus, uerissime Spiritus sanctus est efficax.

Se pone iam tabulas illas fatales, quas inquirere non est nostrum, Huc flecte mentem, quo te uocat Deus.

Vniuersa doctrina caelestis clamitat, Deum ex suo sermone cognoscendum esse, mandatum omnium summum esse, ut haec ipsa scripta prophetica & Apostolica audiantur, ut in Deo mentes acquiescant, iuxta haec testimonia, quae ipse tradidit.

Hac non ab ociosis, securis, & ebris admiratione sui, iudicari pos

ri possunt. Sed ab his, qui ueris
doloribus oppressi sunt.

Homini consternato qui ad
supplicium ducitur, quid dices?
Num iubebis ut disputet de Ele-
ctione? An non potius uocem
Euangelij propones, quæ certo
reconciliationem offert, & simul,
ut Baptista, monstrabis agnum,
Filium Dei, & repetes hanc con-
cionem, quæ præcipit ut hunc
audiamus, ab omnibus uult ag-
nosci Filium æternus pater, &
propter eum certo nos & gratis
recipit.

Hanc uoluntatem cum expre-
sserit in suo sermone, non tribu-
amus ei simulationem, non fini-
gamus in eo contradictorias
uoluntates.

Ac sentiet ille consternatus,
reddi sibi uitam intuenti in filio
um

um Dei, & cogitanti eius uocem,
Venite ad me omnes qui laboras
tis, & onerati estis, & ego reficis
am uos. Sæpe etiam in hac lucta
gemens clamabit, Credo Domi
ne, Sed opem fer diffidentia
meæ. Hoc se ordine, hac conso
latione, Propheta sustentat, cla
mitans, Expecto Dominum, ex
pectat anima mea, & iuxta uer
bum eius spero.

Sciamus igitur non infru
ctuosam esse lectionem sermo
nis diuini, Sed Spiritū sanctum
hac ipsa uoce accendere pecto
ra, sicut & alibi inquit paulus ut
per consolationem scriptura
rum spem habeamus.

An literæ & sillabæ dolores
leniant, & uitam reddant in
quies? Imo uero Deus te ad hæc
scripta retrahit, in his uoluntas
tem

tem suam uult conspici, & horum cogitatione mentes mouet & accendit.

Dixi multo breuius de utilitate lectionis, & de motibus spiritus sancti, quam magnitudo rei postulat. Sed hæc ipsa utilitas ostendit, dulcissime dictum esse. **Habitet uobiscum sermo Dei.**

Simul enim fit mens domicilium spiritus sancti, in qua sermo diuinus habitat. Hanc esse grauem discendi & legendi causam, omnes intelligunt.

Additæ sunt autem exaggerationes & admonitiones. **Habitet** inquit, inter uos abunde in omni sapientia. Vult sæpe multumque legi scripta prophetica & Apostolica, & uult ea sapienter considerari.

Non legunt sapienter Hæretici

B

tici

tici qui non ex ipsis fontibus hau-
riunt sententias, sed adferunt sua
quædam somnia, deinde excers-
punt mutila dicta quæ transfor-
mant in alienas sententias. Tot-
tum corpus doctrinæ intuend-
um est, & uidenda membro-
rum concinnitas, & ut ita dicam,
harmonia.

Ludit Samosatenus in dicto.
In principio erat λόγος. Cur inquit
λόγος intelligis personam, cum
λέγειν sit actio. At sequens tota nar-
ratio ostendit λόγος personam
esse. Adhibenda est igitur sapien-
tia in conferendis partibus. Nec
stulte dictum est ab Epiphanio.
πάντα τὰ θεῖα ῥήματα οὐκ ἀλληγορίας δεῖ-
ται ἀλλ' ὡς ἔχει θεωρίας δεῖ δεῖται καὶ αἰοθή-
σεως εἰς τὸ εἶδέναι ἐκάστης ὑποθέσεως πῶς
δύναμις. Diuinus sermo non indis-
get allegorica interpretatione,
Sed

Sed in propria sententia intelligatur. Indiget autem speculatione & sensu, ut materiae discernantur & recte accipiantur.

Nominat Theorian uiam docendi, genus sermonis intelligi oportet, accedat & sobria, non garrula & cauillatrix dialectica, teneantur diuisiones generum. Aliud lex est, aliud promissio gratuita reconciliationis, aliud est Ministerium Euangelij, alia res politica gubernatio. Aliud actio quæ nominatur Sacramentum, aliud res extra actionem. Denique sani hominis est, non in unum chaos confundere uniuersam doctrinam, Sed, ut sit in docendo, numerum, distinctionem, ordinem, & iudicium adhibere.

Hanc diligentiam nominat

B ij

Epi

Epiphanius ^{θεωπία}. Deinde & sensum uult adhiberi, id est, medioꝝ crem experientiam.

Homo otiosus & nunquam expertus magnos dolores, non intelligit exercitia Fidei & Spei. Itaq; uocabula etiam corrumpunt. Monachis fides tantum noticiam significat, Peccatum illis tantum significat scelus, quod uoluntatis electione factum est, Deniq; in multis negotijs alia sunt iudicia rudium, alia peritorum quos usus erudit.

Est hæc quoq; sapientia in legendo necessaria, sæpius repetere materias quæ profunt, ut Paulus nominat, ad ædificationem, quales sunt conciones de pænitentia, de fide, de uera inuocatione, de ueris cultibus, & enarrationes articulorum Fidei, & res
linques

linquere argutias quarum non
est usus, ut olim erant rixæ de
Genealogijs, de die crucifixio-
nis, de fermentato.

Et cum ingeniorum magna
sit dissimilitudo, multi uel studio
subtilitatis, uel amore cauillatio-
num uehuntur extra metas, & ut
ueteres dicebant, ὑπερ τὰ ἑσκαμυδνα,
multi fascinati consuetudine,
uel odio, & alijs affectibus, mor-
dicus retinent etiam tetra delira-
menta.

Frenandæ sunt igitur men-
tes, & coercendæ in obsequi-
um Christo, ut Paulus inquit.
Cauendum ne adplausu multitu-
dinis, ne dulcedine subtilitatis, ne
φιλαυτία, ne amore contentionis,
ne factionum studijs, ne fracti
metu, abducamur a ueritate.

B iij

Hæc

Hæc & alia multa Paulus monet, cum ait, Habitet inter uos Sermo Dei in omni sapientia. Scio autem multo plura completi Paulum in hoc dicto, quam hæc quæ recitauit. Nec quisquam euoluere totam Pauli sententiam potest, Sed tamen uerba aspicienda sunt, & consideratio subinde plus adferet lucis, Ac adulescentes, ut se ad lectionem inuitent, hoc dictum mandent memoriæ, & ut sit obuium oculis & menti, Scribant & in parietibus & in uestibulis librorum, & sciant hanc uocem traditam esse, & ut sit hortatrix ad discendum, & ut sit consolatio, ut labores & ærumnas quæ hoc studium comitantur, fortius toleremus.

Cum enim certum sit Deo placere

placere hoc studium, & Deum
adesse discentibus, & ad cælestis
Ecclesiæ consuetudinem hac do-
ctrina homines duci, horum in-
gentium bonorum cogitatio
lenit dolores, & animis in hoc
cursu robur addit, quos quis-
dem ut regat & confir-
met Filius Dei, toto
eum pectore oro.

Dixi.

B iij

Cono

CONCESSIO
LICENTIÆ A REVE-
rendo uiro Domino Iohanne
Bugenhago Theologiæ Doctoz
re & Pastore & Decano
facultatis Theologiæ ac
uicecancelario.

CHRISTVS FI-
lius Dei Dominus
noster dicit Mes-
sis multa, Operar-
ij pauci, Rogate
ergo Dominum
messis, ut mittat operarios in me-
ssem suam. Hoc ego iam multis
annis deum rogavi, Et nunc se-
nex, et exhaustus multis labori-
bus et tentationibus, in quibus
tamen mirabiliter seruauit &
confortauit me Deus, ardentius
oro Patrem Domini nostri Iesu
Christi, ut mittat operarios in
messem

messam suam, tantum abest Cla-
rissi, Domine Doctor & charissi,
compater, ut non faciam cum
gaudio quod postulas, nomine
totius collegij Theologici, pro
hoc Generoso uiro et Domino
Georgio Veneto Pruteno, qui
sua pietate, eruditione et morum
integritate, satis est nobis com-
mendatus, toti huic Ecclesiae,
Scholae & ciuitati.

Igitur autoritate publica qua
fungor nomine totius Senatus
Theologici, concedo et do huic
G. Veneto licentiam, quam uos
camus, & potestatem, ut accipiat
Nomen et Officium aliaq; insignia
Doctoralia in Sacra Theolo-
gia, ad Gloriam dei, in salutem
multorum, in Nomine Patris &
filij & Spiritus Sancti, Amen.

*Vade
Dominus sit tecum.*

ORATIO
CLARISSIMI ET
NOBILIS VIRI DOMI-
ni Georgij Veneti Theologiae
Doctoris, post collata in-
signia Doctoralia,
habita.

HONESTISSI-
mum est in publi-
cis congressibus &
inuocationem dei
fieri, et recitari com-
monefactiones pias & utiles au-
dientibus.

Cum igitur mihi propter
scholasticam consuetudinem ali-
quid dicendum sit, delegi notissis-
mi dicti enarrationem, quod ex
salomone citatur. Nescit homo
an

an amore uel odio dignus sit, Sed
omnia in futurum seruantur.

Etsi autem & propter meam
confessionem de his uerbis Salo-
monis dicere decreui, tamen
& iuuentuti prodesse existimo,
crebram repetitionem huius dis-
cti, et reprehensionem falsæ &
perniciosæ interpretationis. Scis-
tis enim non solum a Monas-
chis, sed ante triennium etiam
in Synodo Tridentina recitatum
esse in ipso Decreto, ad confirmã-
dum impium errorem, qui iubet
semper dubitare, an Deus nobis
remiserit, & receperit nos.

Vt autem dolendum est tan-
tas superiori ætate tenebras fuis-
se, ut hunc errorem plurimi tan-
quam dogma pium et necessari-
um in Ecclesijs tradiderint, ita
nunc detestanda est impudentia
Episco-

Episcoporum et Monachorum,
qui postquam illuxit ueritas, ta-
men contra conscientiam re-
tinent & defendunt manifesta
mendacia, putant enim labefas-
ctari auctoritatem confessione
erroris.

Manifestissima sententia est
Salomonis, homines ex exter-
nis euentibus, ex rebus secundis
uel aduersis, non debere iudicare
de se uel de alijs, an Deo placeant,
aut displiceant. Semei & alij mul-
ti Dauide pulso in exilium existi-
mant eum a Deo abiectum esse.
Sed alij pii norant non ex illis
spectaculis iudicandum esse. Ne
ipse quidem David his externis
ærumnis frangitur, sed scit de
uoluntate Dei ex uerbo iudican-
dum esse. Et iam audierat uocem
Prophetæ, Dominus abstulit
Pecca-

peccatum tuum. Ita uult Salomon nos a spectaculis ad uerbum deducere.

Etiam si imperij et uictoriarum gloria & opibus floret Alexander, tamen non putet se placere Deo, cum iniuste interficit amicos, ut eum Anaxarchus scurra potius, quam Philosophus consolatur, qui dicebat, Tantum Regem diuinitus gubernari, nec peccare posse. Hac confidentia uanissima cumulauit postea Alexander suos furores et scelera.

Rursus David pulsus in exilium, etsi non solum excruciabatur corporis ærumnis, sed etiam magnorum scelerum conscientia, tamen sustentat se consolatione in uerbo Dei proposita. Ac sciendum est uniuersaliter doctrinam

nam Ecclesiæ nequaquam esse illam Academicam uel Pyrrhonicam dubitationem.

Vniuersaliter sciant omnes agentes contra conscientiam se certissime displicere Deo, sicut scriptum est, Propter hæc uenit ira Dei super inobedientes. Item Nolite errare, Deus non irridetur, Adulteri, Homicidæ, Idolatræ non possidebunt regnum Dei.

Rursus etiam uniuersaliter sciant omnes agentes poenitentiam, certo se recipi a Deo propter Filium gratis sola fide, id est, cum dubitationi, repugnant, & ex ea eluctantur, et credunt se propter Mediatorem certo gratis recipi. Hæc est uox Euangelij propriissima, de beneficio filij Dei.

Qua-

Quare Synodus Tridentis
na & omnes qui dubitationem
illam, de qua loquuntur, adpro-
bant, sunt hostes Christi, & des-
lent Euangelium Dei, et obruunt
immēsa beneficia filij Dei. Cūq;
de re maxima in eo dicto sit con-
trouersia, ualde prodest iunior
res sæpe commonefieri, ne uox
Euangelij, ne ueritas æterna, ne
gloria filij Dei, obscurentur, &
ne homines in æternum exitium
et in horribile odium Dei ruant.

Ego igitur & amplector ue-
ram enarrationem, & Deo gra-
tias ago toto pectore, quod lus-
cem suam restituit, & eum oro,
ut non sinat eam rursus extingui.

Adolescentes etiam adhortor,
ut & Deo grati sint pro re-
stituta

stituta Euangelij luce, & sint in
discendo diligentiores, ut Dei
donum tueantur. Scimus enim
preceptum esse. Honestū
depositum custodi per
Spiritus sanctum,
qui in nobis
habitat.

Dixi

Questio

AB 101 963 (1)

ULB Halle

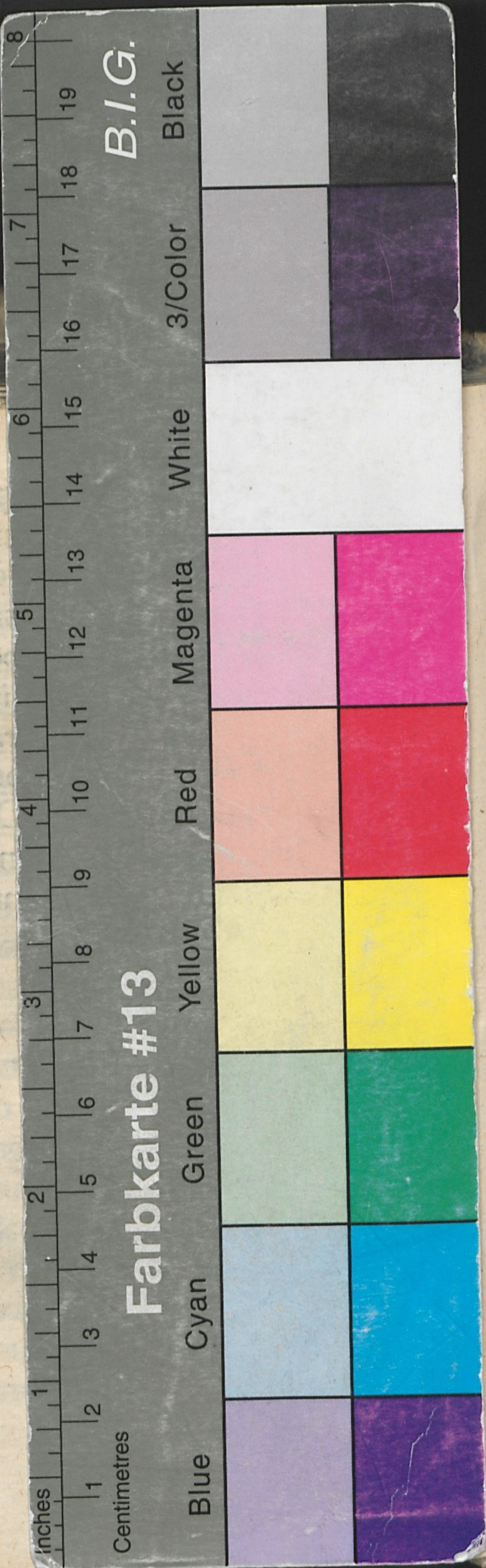
3

003 924 378

774 → 92

ORATIO
DE DICTO AD
Colossenses,

SERMO CHRISTI HAB
bitet in uobis abunde in om
ni sapientia, docentes &
admonentes uos.

*Recitata à Georgio Maiore in promotio
ne Nobilis & clarissimi Viri, Domini
Georgij Veneti Theologiae
Doctoris.*

Anno M. D. L.

VVITEBERGÆ.

